

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 331.103(07)

ББК 65.242.1р

О-64

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіки праці.

Протокол № 1 від 26.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: О. В. Іванісов

О. Ф. Доровської

Організація праці : робоча програма для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня : [Електронне видання] / уклад. О. В. Іванісов, О. Ф. Доровської. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 72 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями й темами, плани лекцій, практичних і семінарських занять, матеріали для закріплення та контролю знань (контрольні запитання, завдання для самостійної роботи), методики активізації процесу навчання, а також систему оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціалізації "Управління персоналом та економіка праці" спеціальності 051 "Економіка" всіх форм навчання.

УДК 331.103(07)

ББК 65.242.1р

Вступ

Праця, як доцільна діяльність людей, спрямована на задоволення їх життєвих потреб, вона є неодмінною умовою існування і розвитку людського суспільства. Як у масштабі всього суспільства, так і в кожному окремому осередку суспільного виробництва праця повинна бути відповідним чином організована.

Конкретний характер, тип громадської організації праці визначається насамперед пануючими в суспільстві виробничими відносинами. Від характеру цих відносин залежать і методи залучення людей до праці, і форма розподілу суспільного продукту, і закономірності відтворення робочої сили.

Введення у практику роботи підприємств ринкових відносин поставило перед працівниками промисловості ряд важливих завдань з удосконалення організації виробництва та праці. Велику роботу у вирішенні цих завдань виконують спеціалісти у галузі організації праці, покликані забезпечувати найбільш ефективне застосування передової техніки та технології, прогресивних методів організації праці та науково обґрунтованих норм праці для всебічного підвищення продуктивності праці.

Головним завданням організації праці у промисловості є створення умов забезпечення необхідного неухильного підвищення продуктивності праці шляхом систематичного виявлення резервів робочого часу, проектування та широкого впровадження прогресивних форм та методів організації праці, типових робочих місць. Тому в умовах удосконалення господарського механізму, ефективного функціонування ринку праці активно впливає на зміцнення госпрозрахунку та стимулює раціональне, ощадливе витрачання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Важливість питань, що розглядаються навчальною дисципліною "Організація праці", полягає в тому, що необхідно використовувати резерви зростання продуктивності праці за рахунок раціонального використання робочого часу, впровадження найбільш ефективних трудових процесів, організації робочих місць і систем їх обслуговування, умов і режимів праці.

Навчальна дисципліна належить до циклу базових професійно орієнтованих дисциплін для студентів освітнього ступеня "бакалавр", спеціальності 051 "Економіка", спеціалізації "Управління персоналом та економіка праці" усіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	05 "Соціальні та поведінкові науки"	Базова	
Змістових модулів – 2; Курсова робота	051 "Економіка"	Рік підготовки	
		2-й	5-й
Загальна кількість годин – 150	Освітній ступінь: бакалавр	Семестр	
		4-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 5		Лекції	
		30 год	16 год
		Практичні, семінарські	
		34 год	16 год
		Самостійна робота	
		82 год	114 год
		Вид контролю	
		екзамен	
		4 год	4 год

Примітки. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 78 %;

для заочної форми навчання – 28 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання даної навчальної дисципліни є надання студентам систематизованих знань із теорії та практики організації праці на підприємствах, а також розкриття теоретико-методичних та соціально-економічних аспектів організації праці.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

вивчення наукових засад і принципів організації праці в конкретних умовах виробництва;

формування у студентів глибоких знань з теорії організації праці, та допомога студентам у набутті вмінь і навичок самостійно аналізувати й оцінювати досягнутий стан організації праці;

розроблення й обґрунтування заходів щодо вдосконалення організації праці, визначення їх економічної та соціальної ефективності.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес організації праці на підприємстві.

Предметом навчальної дисципліни є: системне і комплексне вивчення принципів і методів наукового підходу до рішення практичних завдань з підвищення продуктивності праці; підвищення ефективності виробництва за рахунок вдосконалення його організації; нормування і мотивація праці; створення умов для підвищення кваліфікації робітників; виявлення і використання резервів зростання продуктивності праці за рахунок раціонального використання робочого часу; впровадження найбільш ефективних трудових процесів, організації робочих місць і систем їх обслуговування, умов і режимів праці.

Вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методичною базою вивчення дисципліни "Організація праці" є попередні загальноекономічні навчальні дисципліни: "Політична економія", "Макро- і мікроекономіка", "Системи технологій", "Фізіологія і психологія праці", "Вступ до фаху" тощо, які комплексно характеризують об'єкт дослідження цього предмету.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань.

Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

основні елементи процесу праці і їх роль у виробництві матеріальних благ;

поняття наукової організації праці;

мету, завдання і предмет дисципліни, історичний процес розвитку організації праці і наук про працю;

поняття економічної та соціальної ефективності вдосконалення організації праці;

сутність регулювання в організації праці;

сутність і значення планування праці в умовах ринку як основи її організації;

сутність і соціально-економічне значення процесів поділу і кооперування праці, їх взаємозв'язок і взаємозалежність на підприємстві;

поняття робочого місця, робочої зони, класифікацію робочих місць та вимоги до їх організації;

трудоий процес як основний об'єкт організації і його місце в сукупному виробничому процесі, класифікацію трудових процесів та особливості їх організації;

сутність колективної форми організації праці та її переваги порівняно з індивідуальною;

формування умов праці, фактори, що визначають умови праці на виробництві;

сутність і зміст кадрової політики підприємства в умовах ринкової економіки;

поняття та критерії якості організації праці;

системний підхід до організації праці на всіх рівнях виробництва, його сутність і значення;

функціональні підрозділи підприємств, які беруть участь у вдосконаленні організації праці, їх завдання;

ВМІТИ:

виявляти нормативну базу організації праці: нормативи, норми, ліміти, правила;

оцінювати об'єктивні передумови виникнення системи знань і практичних методів організації праці, зміст і значення розвитку системної (наукової) організації праці;

визначати систему показників економічної ефективності вдосконалення праці та методику їх розвитку;

аналізувати основні об'єкти регулювання організації праці: робочий час, трудовий процес і його обслуговування, оплата праці, виробниче середовище;

визначати системи, рівні та об'єкти планування праці;

аналізувати форми і значення поділу та кооперування праці на підприємстві, підвищення їх ефективності;

реалізувати типове проектування організації робочих місць, їх ефективність та атестацію робочих місць;

визначати методи дослідження трудових процесів, проводити аналіз та проектування прогресивних трудових процесів, карт організації робочих місць;

оцінювати виробничі бригади як основну форму колективної праці, технологічні, організаційні та економічні передумови створення бригад, види бригад;

аналізувати санітарно-гігієнічні умови праці, їх визначення на підприємстві, психофізіологічні та естетичні умови праці;

визначати форми і ефективність підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робочих кадрів і спеціалістів;

аналізувати якість праці, вдосконалювати її на базі комплексного аналізу та використовувати результати аналізу організації праці для підвищення ефективності діяльності підприємства;

оцінювати типові організаційні рішення;

оцінювати типові оргпроекти, зміст їх основних розділів, комплексне проектування організації праці;

реалізувати науково-методичне і правове забезпечення організації праці, планування організаційно-технічного розвитку виробництва, вдосконалення організації праці, впровадження і стимулювання заходів щодо вдосконалення організації праці.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними **компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ОП* 1	Здатність виконувати аналіз трудових процесів	Визначати способи формалізації й реалізації сутності і змісту організації праці
		Визначати основні етапи становлення і розвитку наукової організації праці; зміст проблем за основними напрямками
		Здійснювати обґрунтований вибір системи показників економічної ефективності вдосконалення організації праці та визначати методи їх розвитку
		Визначати місце трудового процесу в сукупному виробничому процесі

Продовження табл. 2.1

1	2	3
		<p>Проводити дослідження трудового процесу різними методами та визначати структуру трудового процесу</p> <p>Визначати соціально-економічне значення процесів поділу і кооперування праці, їх зв'язок і взаємодію</p>
ОП 2	Здатність науково обґрунтовувати процес організації й обслуговування робочих місць	Здатність визначати функції, системи і форми обслуговування робочих місць відповідно до типу виробництва, що проектується або типу виробництва, що існує
ОП 3	Здатність проектувати трудові процесів та визначати рівень організації праці	<p>Здатність до визначення поняття атестації робочого місця, порядку проведення атестації робочих місць</p> <p>Розуміння призначення атестаційної комісії та визначення її ролі і завдань</p> <p>Здатність до визначення сутності і значення колективної праці, розуміння необхідності створення виробничих бригад, та здатність нормувати і планувати роботи у бригадах</p> <p>Здатність визначати колективний заріток та вміння його розподіляти</p> <p>Здатність визначати фактори, що впливають на умови праці на виробництві</p> <p>Здатність аналізувати й оцінювати умови праці на виробництві та визначати напрями їх поліпшення</p> <p>Здатність підготовлювати карти умов праці на робочому місці на основі нормативних матеріалів</p> <p>Здатність визначати сутність поняття "режими праці і відпочинку", їх основні типи та значення для підвищення ефективності праці; спроможність визначати методи раціоналізації режимів праці та відпочинку; вміння організувати роботу з урахуванням міри праці та тривалості робочого часу</p> <p>Здатність визначати організаційну компетентність суб'єкта організації праці, що безпосередньо впливає на стан організації праці на підприємстві та здатність формування вимог, що ставляться до фахівця</p> <p>Здатність до визначення сутності поняття "дисципліна праці", вміння визначати вплив дисципліни праці на ефективність виконання трудових обов'язків</p>

1	2	3
		<p>Здатність визначати особливості організації праці керівників, фахівців, службовців і робітників; вміння визначати основні вимоги до організації і нормування фізичної та розумової праці; здатність застосовувати способи активізації творчої діяльності працівників розумової праці</p> <p>Здатність аналізувати стан організації праці; здатність побудови системи управління організацією праці; вміння просування та забезпечення виконання заходів з удосконалення організації праці на підприємстві</p>

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих

Тема 1. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання

1.1. Сутність і завдання організації праці.

Наукові принципи організації праці. Поняття наукової організації праці. Особливості організації праці керівників, фахівців і службовців

1.2. Праця як економічна категорія, її економічне і соціальне значення.

1.3. Основні елементи процесу праці і їх роль у виробництві матеріальних благ.

Праця як об'єкт організації. Сутність понять "Організація праці". Організація праці як явище, наука, сфера, практичної і професійної діяльності, навчальна дисципліна.

1.4. Методологічні основи організації праці.

1.5. Нормативна база організації праці.

Нормативи, норми, ліміти, правила. Правове й інформаційне забезпечення організації праці.

1.6. Основні напрями вдосконалення і розвитку організації праці.

Тема 2. Становлення й розвиток організації праці

2.1. Наукова організація праці (НОП).

Зміст проблем наукової організації праці за основними напрямками. Найважливіші напрями і завдання вдосконалення організації праці. Характер і специфіка праці фахівців і службовців. Становлення і досвід розвитку НОП.

2.2. Поняття наукової організації праці.

Історичний процес розвитку організації праці і наук про працю.

2.3. Об'єктивні передумови виникнення тейлоризму як системи знань і практичних методів організації праці.

Зміст і значення системи Тейлора. Розвиток системної (наукової) організації праці послідовниками Тейлора: Гілбертом, Емерсоном, Фордом, Файолем та ін.

2.4. Центральний інститут праці та його роль у розвитку організації праці в СРСР і Україні.

Сучасний стан організації праці в Україні.

Тема 3. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці

3.1. Процес праці й основи його організації.

Трудовий процес і його елементи. Організація трудових процесів. Основні принципи економії трудових рухів. Багатоверстатне обслуговування як форма організації праці. Колективні форми організації праці. Метод праці і чинники, які впливають на його ефективність

3.2. Поняття економічної та соціальної ефективності вдосконалення праці.

Система показників економічної ефективності вдосконалення праці та методика їх розвитку.

3.3. Соціальна ефективність удосконалення праці.

Зміцнення здоров'я, підвищення працездатності працюючих, зростання заробітної плати, підвищення кваліфікації і професійної майстерності робітників, стабілізація кадрового складу та ін.

3.4. Взаємозв'язок між економічною і соціальною ефективністю вдосконалення організації праці.

Вплив удосконалення організації праці на ефективність діяльності підприємства.

Тема 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації

4.1. Методи вивчення трудових процесів протягом робочого часу.

Вивчення трудових процесів способом спостереження. Методи і прийоми праці, значення їхньої раціоналізації. Принципи і методи раціоналізації прийомів праці.

4.2. Трудовий процес як основний об'єкт організації і його місце в сукупному виробничому процесі.

Класифікація трудових процесів та особливості їх організації. Виробнича операція, її визначення та структура. Методи праці.

4.3. Методи дослідження трудових процесів.

Проектування прогресивних трудових процесів. Карти організації трудових процесів, їх зміст і призначення. Структурно-функціональний аналіз трудового процесу.

Тема 5. Поділ і кооперування праці

5.1. Основи розподілу праці.

Основи кооперації праці. Сумісництво фахів як форма розподілу праці. Колективна праця в бригадах як форма кооперації праці.

5.2. Сутність і соціально-економічне значення процесів поділу і кооперування праці, їх взаємозв'язок і взаємозалежність.

Поділ праці на підприємстві.

5.3. Форми і значення кооперування праці на підприємстві.

Підвищення ефективності поділу і кооперування праці. Суміщення функцій, професій; сутність, умови введення та соціально-економічне значення.

5.4. Ефективність багатостатного обслуговування.

Багатостатне обслуговування, умови введення, види багатостатного обслуговування, особливості організації праці під час багатостатного обслуговування.

Тема 6. Організація і обслуговування робочих місць

6.1. Організація робочих місць.

Види робочих місць і основні завдання їх раціональної організації. Спеціалізація і оснащення робочих місць. Удосконалення планування

робочих місць. Основні функції обслуговування робочих місць. Поліпшення обслуговування робочих місць

6.2 Поняття робочого місця, робочої зони.

6.3. Класифікація робочих місць та вимоги до їх організації.

Оснащення робочих місць. Види оснащення та вимоги до нього.

6.4. Планування робочих місць.

6.5. Сутність і основні функції обслуговування робочих місць.

Форми і системи обслуговування робочих місць.

6.6. Типове проектування організації робочих місць.

Його значення і ефективність.

Змістовий модуль 2

Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці

Тема 7. Атестація робочих місць

7.1. Поняття атестації робочих місць.

Основна мета проведення атестації.

7.2. Порядок проведення атестації робочих місць.

Фактори, за якими проводиться атестація робочих місць. Ознаки, які характеризують та у разі необхідності змінюють визначені фактори. Атестаційна комісія: її роль і завдання під час проведення атестації робочих місць.

7.3. Атестація робочих місць за умовами праці.

Необхідність проведення атестації робочих місць за умовами праці. Терміни проведення атестації робочих місць за умовами праці. Поняття позачергової атестації. Карта умов праці. Критерії для оцінювання умов праці. Порядок оформлення атестації робочих місць за умовами праці.

Тема 8. Колективні форми організації праці

8.1. Характеристика і види виробничих бригад.

Організація праці у виробничих бригадах. Основи організації бригад нового типу в умовах ринкових відносин. Оплата і стимулювання праці в умовах розвитку колективних форм господарювання. Колективні форми організації праці фахівців.

8.2. Сутність колективної форми організації праці та її переваги порівняно з індивідуальною.

Виробнича бригада як основна форма колективної праці. Технологічні, організаційні та економічні передумови створення бригад. Види бригад, особливості їх організації.

8.3. Організація праці в бригадах.

Чисельність та професійний склад бригади, керівництво бригадою, планування роботи. Формування та розподіл трудового доходу бригади. Ефективність діяльності виробничих бригад.

Тема 9. Умови праці

9.1. Умови праці і їх вплив на працездатність людини.

Визначення умов праці. Режим праці та відпочинку керівників, фахівців та службовців. Раціоналізація режимів праці і відпочинку. Основні шляхи вдосконалення умов праці.

9.2. Формування умов праці.

Фактори, що визначають умови праці на виробництві, та їх значення для здоров'я, працездатності людей, якості продукції. Державне регулювання умов праці.

9.3. Санітарно-гігієнічні умови праці, їх визначення і місце на підприємстві.

9.4. Соціально-психологічні та естетичні умови праці.

Карта умов праці на робочому місці, її зміст і призначення. Аналіз і оцінка умов праці, напрямки їх поліпшення. Скорочення важкої ручної праці.

Тема 10. Режими праці та відпочинку

10.1. Режими праці та відпочинку, їх основні типи та значення для підвищення ефективності праці.

Методи раціоналізації режимів праці та відпочинку.

10.2. Соціально-економічна ефективність заходів щодо поліпшення умов праці.

Працездатність людини. Характер зміни працездатності.

10.3. Суть регулювання в організації праці.

Основні об'єкти регулювання: робочий час, трудовий процес і його обслуговування, оплата праці, виробниче середовище. Засоби регулювання в організації праці.

10.4. Регламентація робочого часу і міри праці.

Трудові нормативи і норми затрат праці. Зміст регулювання трудового процесу і його обслуговування, інтенсивності та оплати праці.

Тема 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів

11.1. Розташування кадрів на підприємстві.

Підготовка робочих кадрів. Організація перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів. Професійна орієнтація і професійний добір працівників.

11.2. Трудове, економічне виховання і профорієнтація молоді як необхідна і важлива передумова ефективної організації праці.

Сутність і зміст кадрової політики підприємства в умовах ринкової економіки.

11.3. Форми й ефективність підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робочих кадрів і спеціалістів.

Підготовка спеціалістів з економіки, організації і нормування праці, лінійних керівників, технологів, їх роль у підвищенні рівня організації праці.

11.4. Роль майстра і бригадира в удосконаленні професійної підготовки робітничих кадрів.

Тема 12. Дисципліна і мотивація праці

12.1. Організаційно-нормативні документи підприємства.

Правила внутрішнього трудового розпорядку як основний документ що регулює права та обов'язки всіх учасників трудового процесу. Сфера дії правил внутрішнього трудового розпорядку. Основні обов'язки працівників. Основні обов'язки адміністрації.

12.2. Відповідальність працівників за порушення трудової, технологічної та виробничої дисципліни.

Заохочення за успіхи в роботі. Форми та системи оплати праці на підприємстві які мотивують працівників до результативної діяльності. Колективний договір як документ, в якому відображені питання виробничих, трудових і економічних відношень, положення якого обов'язкові для виконання власником і робітниками, а саме: зміни в організації виробництва і праці; нормування і оплати праці, визначення розмірів заробітної плати та інших видів доплат, надбавок і премій; участь колективу у формуванні, розподілу та використанні прибутку підприємства; встановлення гарантій, компенсацій та пільг; умови регулювання фонду оплати праці і встановлення міжкваліфікаційних співвідношень в оплаті праці та ін.

Тема 13. Організація праці окремих категорій працівників

13.1. Особливості організації праці керівників, фахівців і службовців.

Види розумової праці. Їх визначення. Основні вимоги до організації і нормуванню розумової праці. Вплив емоційних навантажень на працівників, які мають постійні контакти з людьми. Вплив факторів розвитку обчислювальної техніки, інформатики, засобів машинної графіки на працездатність людини.

13.2. Організація робочого місця працівника розумової праці. Організація праці в наукових установах.

Показники, за якими оцінюються затрати і результати праці в наукових установах і інженерних підрозділах підприємств. Способи активізації творчої діяльності працівників розумової праці.

Тема 14. Управління вдосконаленням організації праці

14.1. Організація праці робітників служб управління підприємств.

Основні вимоги до організації робочих місць керівників, фахівців і службовців. Планування робіт по удосконаленню організації праці. Економічна ефективність підприємств НОП. Автоматизоване робоче місце фахівця. Управління організацією праці на підприємстві. Склад роботи і структура органів з організації праці.

14.2. Управління організацією праці на державному рівні.

Участь профспілок у поліпшенні організації праці.

14.3. Функціональні підрозділи підприємств, які беруть участь у вдосконаленні організації праці, їх завдання.

14.3. Науково-методичне і правове забезпечення організації праці.

Планування організаційно-технічного розвитку виробництва, вдосконалення організації праці.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її навчальних модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання навчальних модулів. Навчальний модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма				заочна форма				
	усього	у тому числі			у тому числі				
		лекційні	практичні, семінарські	самостійна робота	усього	лекційні	практичні, семінарські	Проведення підсумкового контролю	самостійна робота
1	2	3	4	5	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих									
<i>Тема 1. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання</i>	8	2	2	4	10	1	1	–	8
<i>Тема 2. Становлення й розвиток організації праці</i>	10	2	2	6	11	1	1	–	9
<i>Тема 3. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці</i>	10	2	2	6	10	1	1	–	8
<i>Тема 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації</i>	13	4	3	6	11	1	1	–	9
<i>Тема 5. Поділ і кооперування праці</i>	10	2	2	6	11	1	1	–	9
<i>Тема 6. Організація і обслуговування робочих місць</i>	10	2	2	6	13	2	2	–	9
Разом за змістовим модулем 1	61	14	13	34	66	7	7	–	52

1	2	3	4	5	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 2. Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці									
<i>Тема 7. Атестація робочих місць</i>	10	2	3	5	10	1	1	–	8
<i>Тема 8. Колективні форми організації праці</i>	9	2	2	5	10	1	1	–	8
<i>Тема 9. Умови праці</i>	8	2	2	4	9	1	1	–	7
<i>Тема 10. Режими праці та відпочинку</i>	9	2	2	5	10	1	1	–	8
<i>Тема 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів</i>	9	2	2	5	10	1	1	–	8
<i>Тема 12. Дисципліна і мотивація праці</i>	11	2	2	4	10	1	1	–	8
<i>Тема 13. Організація праці окремих категорій працівників</i>	9	2	2	5	10	1	1	–	8
<i>Тема 14. Управління вдосконаленням організації праці</i>	10	2	4	4	11	2	2		7
Разом за змістовим модулем 2	75	16	18	21	80	9	9	–	62
Підготовка до екзамену	10	–	–	10		–	–	–	–
Передекзаменаційні консультації	2	–	–	2		–	–	–	–
Екзамен	2	–	–	2	4	–	–	4	
Усього годин за модулем	150	30	34	86	150	16	16	4	114

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Набрані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються у процесі накопичення підсумкових балів.

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих			
<i>Тема 4.</i> Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації	<i>Тема семінарського заняття</i> "Методи дослідження трудових процесів": 1. Структурно-функціональний аналіз трудового процесу. 2. Проектування прогресивних трудових процесів. 3. Карти організації трудових процесів, їх зміст і призначення	1	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [17; 40; 44]
Змістовий модуль 2. Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці			
Тема 14. Управління вдосконаленням організації праці	<i>Тема семінарського заняття</i> "Організація праці робітників служб управління підприємств": 1. Основні вимоги до організації робочих місць керівників, фахівців і службовців. 2. Планування робіт з удосконалення організації праці. 3. Економічна ефективність підприємств НОП. 4. Автоматизоване робоче місце фахівця. 5. Управління організацією праці на підприємстві	1	Основна: [1 – 7]. Додаткова: [19; 36; 41; 42]
Разом годин за модулями		2	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі. Воно включає проведення попереднього контролю за знаннями, уміннями і навичками студентів, ставлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішування завдань із їх обговоренням, вирішування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Тема	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1 Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих	<i>Завдання 1.</i> Вирішення ситуаційного завдання з визначення основних принципів організації праці	1	Основна: [5; 8; 13]. Додаткова: [18; 20; 23]
	<i>Завдання 2.</i> Вирішення ситуаційного завдання з визначення змісту проблем наукової організації праці за основними напрямками	1	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [18; 32]
	<i>Завдання 3.</i> Вирішення практичних завдань відносно визначення показників економічної ефективності удосконалення організації праці	1	Основна: [1; 5; 9]. Додаткова: [19; 22; 23]
	<i>Завдання 4.</i> Вирішення практичних завдань щодо визначення тривалості виконання елементів операцій на основі хронометражних спостережень та проведення розрахунків стійкості хронометражних рядів	2	Основна: [1; 7; 10]. Додаткова: [24; 33; 36]
	<i>Завдання 5.</i> Вирішення практичних завдань щодо дослідження трудових процесів, розрахунку тривалості виконання окремих елементів операції та проектування більш досконалих трудових процесів	2	Основна: [1; 6; 12]. Додаткова: [17; 19; 30]
	<i>Завдання 6.</i> Вирішення практичних і ситуаційних завдань на розрахунок загального рівня поділу праці. Визначення коефіцієнтів зайнятості робітників, використання робітників за кваліфікацією та спеціалізацією. Вирішення задач щодо обґрунтування економічної межі поділу праці на підприємстві	2	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [31; 38; 42]
	<i>Завдання 7.</i> Вирішення практичних і ситуаційних завдань на розміщення на робочих місцях оснащення та швидкозношуваного інструменту. Проектування тари для розміщення заготовок на робочих місцях	2	Основна: [1; 7; 10]. Додаткова: [34; 36; 43]
	<i>Завдання 8.</i> Вирішення практичних і ситуаційних завдань щодо аналізу варіантів планування систем і форм обслуговування робочих місць робітників різних професій	1	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [34; 38]

Продовження табл. 6.1

1	2	3	4
Змістовий модуль 2 Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці	<i>Завдання 9.</i> Розгляд практичних і ситуаційних завдань щодо необхідності проведення атестації робочих місць, визначення факторів за якими проводиться атестація робочих місць. Розгляд порядку формування атестаційної комісії	2	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [24; 28]
	<i>Завдання 10.</i> Розгляд практичних і ситуаційних завдань щодо визначення переваг колективної праці. Вирішення практичних завдань на визначення та розподілення колективного заробітку між членами бригади	2	Основна: [3; 6; 9]. Додаткова: [31; 36]
	<i>Завдання 11.</i> Вирішення практичних та ситуаційних завдань щодо проведення аналізу загальних характеристик умов праці. Визначення факторів, що характеризують умови праці, які впливають на продуктивність праці. Ознайомлення з картами умов праці на робочому місці	2	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [33; 38]
	<i>Завдання 12.</i> Вирішення практичних завдань на визначення витрат робочого часу, визначення коефіцієнта використання змінного робочого часу, коефіцієнту втрат робочого часу з різних причин, формування балансу робочого часу	2	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [24; 48]
	<i>Завдання 13.</i> Ознайомлення з кривою працездатності робітника впродовж робочої зміни. Розроблення змінних графіків праці і відпочинку для різних категорій працівників	2	Основна: [3; 6; 9]. Додаткова: [51; 53]
	<i>Завдання 14.</i> Вирішення практичних і ситуаційних завдань щодо визначення організаційної компетентності суб'єкта організації праці, організація професійного відбору, рішення задач на визначення чисельності робітничих кадрів для виконання відповідних операцій (розташування кадрів). Ознайомлення з методами підготовки робітничих кадрів	2	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [24; 38; 42]

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4
	<i>Завдання 15.</i> Вирішення практичних і ситуаційних завдань щодо виявлення впливу дисципліни праці на ефективність виконання трудових обов'язків; визначення потреб, мотивів та цілей мотивації праці	2	Основна: [1; 8; 9]. Додаткова: [34; 38]
	<i>Завдання 16.</i> Виконання практичних завдань щодо визначення мотивів та цілей мотивації праці; визначення складових мотивації праці, що впливають на результати праці в організації, ознайомлення з формами матеріального і морального стимулювання працівників	2	Основна:[1; 6; 12]. Додаткова: [17; 19; 30]
	<i>Завдання 17.</i> Вирішення ситуаційних та практичних завдань щодо аналізу якості організації праці окремих категорій працівників. Виявлення методів та способів активізації творчої діяльності працівників	2	Основна: [3; 6; 9]. Додаткова: [51; 53]
	<i>Завдання 18.</i> Вирішення ситуаційних завдань щодо визначення методів і оцінювання стану організації праці. Формування структури органів з управління організацією праці на підприємстві. Визначення методів оцінювання стану організації праці	2	Основна: [3; 6; 9]. Додаткова: [31; 36]
Разом годин за модулями		32	

6.1. Приклади типових практичних завдань за окремими темами

Змістовий модуль 1

Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих

Тема 2. Становлення й розвиток організації праці

Практичне завдання 1.

На підприємстві за рахунок заходів по впровадженню наукової організації праці без запровадження допоміжних потужностей зростання

продуктивності праці можна одержати за рахунок впровадження організаційно-технічних заходів, які дозволяють підвищення виконання норм виробітку в середньому по цеху з 108 % до 115 %. Визначити проектований відсоток зниження трудомісткості робіт (t %) в наслідок реалізації запроектованих заходів по організації праці з розрахунком можливого зростання продуктивності праці (n %) згідно з підвищенням виконання норм виробітку.

Практичне завдання 2.

На основі записів поточного часу, зроблених в хронокарті, визначити величину елементів трудового процесу (c). Відрахування часу починає з нуля (c): встановлення деталі – 32, пуск верстату – 41, підведення різального інструмента – 60, оброблення деталі – 300, зупинка верстату – 312, зняття деталі – 345. Визначити час виконання кожного елементу і операції в цілому.

Тема 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації

Практичне завдання 1.

За даним вивчення трудового процесу за зміну ($T_{\text{спост.}} = T_{\text{зм.}}$) нормовані витрати часу на виконання виробничого завдання ($T_{\text{вир.}}$) склали 410 хв, простої ($T_{\text{п}}$) – 15 хв, порушення дисципліни ($T_{\text{д}}$) – 16 хв, зайвий час на відпочинок ($T_{\text{відп.зайв.}}$) зверх нормованого – 5 хв, непродуктивна робота ($T_{\text{непр.}}$) – 34 хв. Тривалість зміни $T_{\text{зм.}} = 480$ хв. Розрахувати коефіцієнти можливого ущільнення робочого часу (K_1) і можливого зростання продуктивності праці (K_2).

Практичне завдання 2.

На основі записів поточного часу за трьома спостереженнями, які проведенні беззупинно, визначити величину виконання всіх елементів трудового процесу і середній оперативний час операції в цілому (c): перше спостереження – 10 с, 14 с, 2 хв 01 с, 2 хв 04 с, 2 хв 10 с; друге спостереження – 2 хв 21с, 2 хв 24 с, 4 хв 08 с, 4 хв 12 с, 4 хв 17 с; третє спостереження – 4 хв 25 с, 4 хв 29 с, 6 хв 27 с, 6 хв 31 с, 6 хв 31 с.

Тема 6. Організація і обслуговування робочих місць

Практичне завдання 1.

Під час вивчення трудового процесу впродовж зміни ($T_{\text{спост.}} = T_{\text{зм.}}$) сумарні витрати часу на окремі елементи роботи склали: продуктивна праця ($T_{\text{пр.}}$) – 390 хв; непродуктивна праця ($T_{\text{нп.}}$) – 25 хв; перерви під час роботи виявлені в розмірі: регламентовані (передбачені технологією і на відпочинок – $T_{\text{р.}}$) – 33 хв, а за нормативами цей час $T_{\text{пер.зм.}}$ – 28 хв; внаслідок простоїв і порушень трудової дисципліни ($T_{\text{п.}}$) – 42 хв. Тривалість зміни 480 хв. Визначити втрати ($T_{\text{втр.}}$) робочого часу і коефіцієнт (K_1) можливого ущільнення робочого дня під час вивчення робочої зміни повністю або частково ($T_{\text{спост.}} = 240$ хв, а $T_{\text{втр.}} = 36$ хв).

Практичне завдання 2.

На підприємстві, враховуючи розширення виробництва і попит на продукцію, що випускається, необхідно підвищити продуктивність праці за рахунок організації праці без використання нових потужностей устаткування. Зростання норм виробітку в середньому по цеху з 108 % до 115 % дасть можливість реалізувати цей проект. Визначити ефективність проекту: відсоток підвищення продуктивності праці (n %) і необхідне при цьому зниження трудомісткості робіт (t %) у наслідок реалізації запроєктованих заходів.

Змістовий модуль 2

Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці

Тема 8. Колективні форми організації праці

Практичне завдання 1.

Розрахувати мінімальну, але достатню кількість робітників на взаємозв'язних виробничих дільницях, якщо на 1-й дільниці трудомісткість робіт за місяць складає 4 569 нормо-годин, на 2-й – 5 860 і на 3-й – 2 513 нормо-годин. Планове виконання норм виробітку на дільницях 118, 124, 111 %, фонд робочого часу одного робітника – 176 год.

Практичне завдання 2.

Визначити мінімальну, але достатню кількість робітників за зміну для обслуговування основних робочих місць, якщо робітники витрачають

на самообслуговування 10 % свого оперативного часу. Кількість основних робітників в цеху 300 осіб, а оперативний час складає 410 хв за зміну. Тривалість зміни 480 хв.

Тема 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів

Практичне завдання 1.

Процес виготовлення деталі розділено на п'ять послідовно виконуваних операцій трудомісткістю 16, 22, 4, 31 і 15 хв. Визначити необхідну явочну чисельність робітників для виконання кожної операції, якщо плановий запуск деталей 240 шт. за зміну. Тривалість зміни 8 год.

Практичне завдання 2.

На підприємстві за рахунок заходів з впровадження наукової організації праці без запровадження допоміжних потужностей зростання продуктивності праці можна одержати за рахунок впровадження організаційно-технічних заходів, які дозволяють підвищення виконання норм виробітку в середньому по цеху з 105 до 113 %. Визначити проектований відсоток зниження трудомісткості робіт (t %) в наслідок реалізації запроєктованих заходів по організації праці з розрахунком можливого зростання продуктивності праці (n %) згідно з підвищенням виконання норм виробітку.

Тема 13. Організація праці окремих категорій робітників

Практичне завдання 1.

На основі записів поточного часу, зроблених у хронокарті, визначити величину елементів трудового процесу (c). Відрахування часу починати з нуля (c) встановлення деталі – 35, пуск верстату – 40, підведення різального інструмента – 60, обробка деталі – 309, зупинка верстату – 312, зняття деталі – 346. Визначити час виконання кожного елемента і операції в цілому.

Практичне завдання 2.

За даним вивчення трудового процесу за зміну ($T_{\text{спост.}} = T_{\text{зм.}}$) нормовані витрати часу на виконання виробничого завдання ($T_{\text{вит.}}$) склали

418 хв, простої ($T_{п.}$) – 7 хв, порушення дисципліни ($T_{д.}$) – 16 хв, зайвий час на відпочинок ($T_{відп.зайв.}$) зверх нормованого – 5 хв, непродуктивна робота ($T_{непр.}$) – 34 хв. Тривалість зміни $T_{зм.} = 480$ хв.

Розрахувати коефіцієнти можливого ущільнення робочого часу (K1) і можливого зростання продуктивності праці (K2).

Тема 14. Управління вдосконаленням організації праці

Практичне завдання 1.

Під час вивчення трудового процесу впродовж зміни ($T_{спост.} = T_{з.}$) сумарні витрати часу на окремі елементи роботи склали: продуктивна праця ($T_{пр.}$) – 390 хв; непродуктивна праця ($T_{нп.}$) – 25 хв; перерви під час роботи виявлені в розмірі: регламентовані (передбачені технологією і на відпочинок – $T_{р.}$) – 33 хв, а за нормативами цей час $T_{пер.зм.}$ – 28 хв; внаслідок простоїв і порушень трудової дисципліни ($T_{п.}$) – 42 хв. Тривалість зміни 480 хв. Визначити втрати ($T_{втр.}$) робочого часу і коефіцієнт (K1) можливого ущільнення робочого дня при вивченні робочої зміни повністю або частково ($T_{спост.} = 240$ хв, а $T_{втр.} = 36$ хв).

Практичне завдання 2.

За даними вивчення трудового процесу за зміну ($T_{спост.} = T_{зм.}$) нормовані витрати часу на виконання виробничого завдання (підготовчо-заключний, оперативний, на обслуговування робочого місця, відпочинок і особисті потреби) склали $T_{вир.} = 418$ хв. У наслідок аналізу трудового процесу виявлені ненормовані елементи роботи: час перерв в роботі, викликаних недоліками в організації виробництва, простої в наслідок технічних причин ($T_{н.}$) – 12 хв; порушення трудової дисципліни ($T_{д.}$) – 10 хв; зайвий час (наднормативний) на відпочинок ($T_{пер.зайв.}$) – 5 хв; непродуктивна робота ($T_{нр.}$) – 35 хв. Час спостережень $T_{спост.} = 480$ хв.

Розрахувати відсоток можливого зростання продуктивності праці (n %) двома способами: на базі загальних витрат і часу продуктивної праці на виконання завдання та не нормативних витрат часу.

7. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 74 % (86 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин).

У ході самостійної роботи студент має:

- перетворитися на активного учасника навчального процесу;
- навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями;
- вільно орієнтуватися в інформаційному просторі;
- нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

Самостійна робота студента включає:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни;
- підготовку до практичних, семінарських занять;
- підготовку до виступу на семінарських заняттях;
- поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань;
- пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни;
- аналітичний розгляд наукової публікації;
- контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики;
- підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю;
- підготовку до модульного контролю (колоквіуму);
- систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

**Завдання для самостійної роботи студентів
та форми її контролю**

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю за СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих				
<i>Тема 1.</i> Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 8]. Додаткова: [18 – 20; 25; 26; 29]
<i>Тема 2.</i> Становлення й розвиток організації праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення основних принципів організації праці	6	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 10; 14]. Додаткова: [19 – 21; 23; 27 – 29]
<i>Тема 3.</i> Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань відносно визначення показників економічної ефективності вдосконалення організації праці	6	Презентація результатів	Основна: [3 – 6; 11; 14]. Додаткова: [17 – 20; 23; 27 – 29]
<i>Тема 4.</i> Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації	Виконання практичних завдань щодо визначення тривалості виконання елементів операцій на основі хронометражних спостережень та проведення розрахунків стійкості хронометражних рядів	6	Презентація результатів	Основна: [2; 3; 15]. Додаткова: [19; 21 – 27]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 5.</i> Поділ і кооперування праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення коефіцієнтів зайнятості робітників, використання робітників за кваліфікацією, спеціалізації робітників. Вирішення задач щодо обґрунтування економічної межі поділу праці на підприємстві. Підготовка до виконання домашнього завдання	6	Презентація результатів	Основна: [2; 4; 7 – 10]. Додаткова: [18; 20; 26]
<i>Тема 6.</i> Організація і обслуговування робочих місць	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу варіантів планування систем і форм обслуговування робочих місць робітників різних професій	6	Презентація результатів	Основна: [4 – 9; 15]. Додаткова: [21 – 26; 29]
Усього за змістовим модулем 1		34		
Змістовий модуль 2. Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці				
<i>Тема 7.</i> Атестація робочих місць	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення факторів за якими проводиться атестація на конкретному робочому місці. Формування атестаційної комісії та визначення її завдань	5	Презентація результатів	Основна: [4 – 14]. Додаткова: [17 – 27]
<i>Тема 8.</i> Колективні форми організації праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань, що пов'язані з плануванням колективного робочого місця	5	Презентація результатів	Основна: [6 – 13]. Додаткова: [20; 22; 26; 28]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 9.</i> Умови праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо визначення факторів, що характеризують умови праці, які впливають на продуктивність праці. Ознайомлення з картами умов праці на робочому місці. Визначення соціально-економічної ефективності від заходів щодо поліпшення умов праці. Підготовка до контрольної роботи	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 6; 14; 16]. Додаткова: [19 – 22; 23; 27 – 29]
<i>Тема 10.</i> Режими праці та відпочинку	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань на визначення витрат робочого часу, визначення коефіцієнту використання змінного робочого часу, коефіцієнту втрат робочого часу з різних причин, формування балансу робочого часу	5	Презентація результатів	Основна: [3 – 6; 11; 14]. Додаткова: [17 – 19; 23; 47 – 53]
<i>Тема 11.</i> Організація професійної підготовки робітничих кадрів	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення чисельності робітничих кадрів для виконання відповідних операцій (розташування кадрів). Ознайомлення з методами підготовки робітничих кадрів	5	Презентація результатів	Основна: [6 – 13]. Додаткова: [20; 22; 26; 48]
<i>Тема 12.</i> Дисципліна і мотивація праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення мотивів та цілей мотивації праці; визначення складових мотивації праці, що впливають на результати праці в організації, ознайомлення з формами матеріального і морального стимулювання працівників. Підготовка до захисту домашнього завдання	5	Презентація результатів	Основна: [4 – 14]. Додаткова: [17 – 27]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 13.</i> Організація праці окремих категорій працівників	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу якості організації праці окремих категорій працівників. Виявлення методів та способів активізації творчої діяльності працівників. Підготовка до колоквиуму	5	Презентація результатів	Основна: [4 – 14]. Додаткова: [17 – 27]
<i>Тема 14.</i> Управління вдосконаленням організації праці	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо визначення методів оцінки стану організації праці. Формування структури органів по управлінню організацією праці на підприємстві	4	Презентація результатів	Основна: [3 – 6; 11; 14]. Додаткова: [17 – 21; 23; 37 – 49]
Усього за змістовим модулем 2		38		
<i>Підготовка до екзамену</i>		10		Основна: [1 – 6; 14]
Усього за модулями		82		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання

1. Загальні моменти процесів громадської організації праці.
2. Чим визначається тип громадської організації праці?
3. Який вплив робить громадська організація праці на організацію праці в конкретному трудовому колективі?
4. У чому полягає організаційно-технічна сутність тейлоризму?
5. У чому полягає зміст досліджень Ф. Гілберта, Г. Емерсона та інших послідовників Ф. Тейлора?
6. Який основний зміст фордизму?

Тема 2. Становлення й розвиток організації праці

1. У чому сутність сучасних систем раціоналізації праці?
2. У чому полягає теорія про наукову організацію праці і можливість використання закордонного досвіду в практиці?

3. Основні етапи розвитку наукової організації праці.
4. У чому полягають головні задачі НОП на сучасному етапі?
5. На які елементи розділяються трудова операція і яка мета цього розчленування?
6. Який зв'язок між раціоналізацією засобів праці і іншими напрямками роботи в сфері НОП?
7. Які засоби аналізу застосовують при вивченні трудових процесів в умовах різних типів виробництва?
8. Якою повинна бути практика вибору об'єкта для спостереження?

Тема 3. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці

1. Основні моменти процесу матеріального виробництва.
2. Характерні риси праці в виробництві.
3. У чому заключається зміст понять "організація виробництва" і "організація праці", співвідношення цих понять?
4. У чому полягають основні напрями організації праці?
5. Що означає поняття "наукова організація праці"?
6. У чому складаються економічні задачі НОП?
7. У чому полягають психофізіологічні задачі НОП?
8. Які основні соціальні задачі НОП?
9. Яке місце займає заводський план НОП у системі плану підприємства?

Тема 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації

1. Які основні принципи групування рекомендованих заходів за місцем та терміном введення?
2. Який порядок розгляду та затвердження планів НОП?
3. Якою повинна бути послідовність введення запланованих заходів?
4. Які існують на практиці форми матеріального заохочування за активну роботу в галузі НОП?
5. У чому полягають задачі здійснення контролю за реалізацією планів НОП?

Тема 5. Поділ і кооперування праці

1. Що таке поділ і кооперація праці?
2. Які основні форми поділу праці на підприємстві і яке їхнє соціально-економічне значення?
3. Основні напрями роботи з організації сполучення професій і функцій.
4. Основні форми кооперації праці на підприємстві.
5. Які існують переваги виробничих бригад?
6. У чому полягають основні завдання правильного розміщення кадрів на підприємстві?
7. Якими показниками можна охарактеризувати існуючий рівень поділу і кооперації праці на підприємстві?

Тема 6. Організація і обслуговування робочих місць

1. Що таке робоче місце і які його види?
2. У чому полягають задачі правильної організації і оснащення робочих місць?
3. Які є показники, що дозволяють кількісно оцінити рівень оснащення робочих місць?
4. Основні напрями планування робочих місць.
5. Залежність планування і оснащення робочих місць від характеру і типу виробництва.
6. Основні вимоги НОП під час проектування обладнання і оснастки.
7. Що таке обслуговування робочих місць і які шляхи його вдосконалення?
8. Який порядок проектування удосконаленого засобу праці?
9. Яким вимогам повинен відповідати високовиробничий засіб праці?

Тема 7. Атестація робочих місць

1. Практичні форми розповсюдження і впровадження раціональних засобів праці.
2. Якими кількісними показниками може бути охарактеризований ступінь раціональності використаних прийомів і засобів праці?
3. Характеристика і види виробничих бригад.
4. Організація праці в виробничих бригадах.

5. Основи організації бригад нового типу.
6. Оплата і стимулювання праці в умовах розвитку колективних форм господарювання.
7. Колективні форми організації праці фахівців.
8. Основні фактори, що визначають умови праці на виробництві.
9. Вплив умов праці на працездатність людини і продуктивність її праці.

Тема 8. Колективні форми організації праці

1. У чому полягають основні психофізіологічні, санітарно-гігієнічні і естетичні вимоги до умов праці на виробництві?
2. У чому полягають основні шляхи і засоби поліпшення метеорологічних умов на виробництві?
3. Які засоби використовуються для боротьби з шумом, вібрацією, професійними небезпеками і шкідливостями?
4. Яку роль відіграє виробнича естетика в удосконалюванні умов праці?
5. Які існують показники і критерії, що характеризують стан зовнішнього середовища?

Тема 9. Умови праці

1. Що означають поняття "професія", "спеціальність"?
2. Вимоги технічного прогресу до професійно-кваліфікаційної підготовки робочих кадрів.
3. Які існують форми підготовки робочих кадрів для промисловості?
4. У чому полягають переваги і недоліки системи підготовки робочих кадрів у професійно-технічних училищах?
5. Які основні форми підготовки робочих кадрів на виробництві?

Тема 10. Режими праці та відпочинку

1. Які існують форми підвищення кваліфікації, їхні позитивні сторони і недоліки?
2. У чому полягають головні задачі поліпшення роботи у сфері підготовки і підвищення кваліфікації робочих кадрів?
3. Яка роль в удосконалюванні організації праці належить заходам щодо поліпшення підготовки і підвищення кваліфікації робочих кадрів?

4. Які кількісні показники характеризують рівень кваліфікації робітників і ступінь її використання?

5. У чому полягає роль та значення аналізу існуючого рівня організації праці?

Тема 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів

1. Основні напрями, засоби та послідовність проведення аналізу існуючої організації праці.

2. Які кількісні показники рівня організації праці можуть бути на основі проведеного аналізу?

3. Раціональна організація трудових процесів.

4. Сутність і завдання проектування трудових процесів.

Тема 12. Дисципліна і мотивація праці

1. Методи аналізу і проектування трудових процесів.

2. Системи мікроелементів і їх застосування в аналізі і проектуванні трудових процесів.

3. Системи обслуговування робочих місць.

4. Проектування системи по обслуговуванню робочих місць.

5. Ефективність систем обслуговування робочих місць.

Тема 13. Організація праці окремих категорій працівників

1. Сутність служб НОП, що створюються на підприємствах.

2. У чому полягають функції служб НОП?

3. Яке значення мають у роботі по НОП інші підрозділи підприємства?

4. Форми робіт відносно удосконалення організації праці.

Тема 14. Управління вдосконаленням організації праці

1. У чому полягають основні принципи відбору заходів для включення до проекту плану НОП?

2. Які існують методи обліку очікуваної економічної ефективності від введення заходів НОП?

3. Яким чином можна розрахувати термін окупності заходів, які належать введенню?

7.2. Курсовий проект

Відповідно розробленим методичним рекомендаціям до виконання курсового проекту студентами вибираються теми по узгодженню з керівником від кафедри і матеріалами отриманими при опрацюванні спеціальної літератури.

Підготовка курсового проекту передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх під час вирішення конкретних виробничих ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи і оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою курсового проекту.

Курсовий проект виконується самостійно при консультуванні викладачем на протязі вивчення дисципліни у відповідності до графіку навчального процесу.

Курсовий проект припускає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок; наявність елементів творчості.

У процесі виконання курсового проекту, разом з теоретичними знаннями і практичними навиками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи і уміння творчо мислити, навчитися вирішувати науково-прикладні актуальні задачі.

Курсовий проект складається з: титульного аркуша, змісту, вступу, основної частини, аналітичної частини, проектної частини, економічної частини, висновків, списку літератури, додатків.

Стиль викладення – науковий.

Курсовий проект повинне містити наступні розділи.

Титульний аркуш курсового проекту повинен мати такий зміст: назва університету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема курсового проекту; прізвище, ініціали студента, курс, номер академічної групи; дата подання завдання викладачеві на перевірку (день, місяць, рік).

Зміст. Повинен відтворювати назви розділів, параграфів тощо, які розкривають тему курсового проекту, з зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Вступ. У "Вступі" студентом розкривається сутність і стан наукової задачі та її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми курсового проекту, дається обґрунтування необхідності проведення дослідження.

Основна частина. Складається з 3 розділів.

Аналітична частина – "Аналіз організації трудових процесів, робочих місць та їх обслуговування".

Проектна частина – "Проектування трудових процесів (функціональних обов'язків) та карт (паспортів) організації робочих місць".

Економічна частина – "Обґрунтування економічної ефективності впровадження заходів з наукової організації праці".

Висновки. Містять перелік пропозицій і рекомендацій та практичні результати одержані в курсовому проекті, висновки щодо практичного використання здобутих результатів.

Список літератури. У кінці курсового проекту надається повний список використаних джерел, який необхідно скласти в певному порядку (законодавчі та нормативні акти, статистичні довідники, загальна та спеціальна література за алфавітом). Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням праць.

Додатки. У додатки можуть бути включені матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. У разі наявності кількох додатків оформлюється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що відноситься до обсягу курсового проекту.

Обсяг курсового проекту повинен становити у друкованому варіанті 30 сторінок. Орієнтовна кількість сторінок у розділах: вступ – 1 стор.; частина 1 – 6 стор.; частина 2 – 10 стор.; частина 3 – 10 стор.; висновки та рекомендації – 2 стор.; література – 1 стор.

У разі виконання завдання необхідно дотримуватись нормативно встановлених правил оформлення тексту, таблиць, формул, розрахунків, схем, малюнків. Завдання має бути виконано і подано на кафедру не пізніше зазначеної в навчальному плані дати.

Перелік тем курсових проектів

1. Аналіз стану організації праці і проектування індивідуальних трудових процесів робітників основного виробництва.

2. Аналіз стану організації і проектування індивідуальних трудових процесів робітників, виконуючих функції обслуговування виробництва (за базу береться конкретний вид допоміжних робіт: налагоджувальні, по ремонту та черговому обслуговуванню устаткування, планово-запобіжний ремонт устаткування, пристроїв і оснащення, контроль якості продукції, по зберіганню і видачі матеріальних цінностей та ін.).

3. Аналіз використання бригадних форм організації праці і проектування колективних трудових процесів в основному виробництві (за базу береться конкретний вид робіт і структурний підрозділ).

4. Аналіз використання бригадних форм організації праці і проектування трудових процесів у допоміжному виробництві (за базу береться конкретний вид робіт і служб).

5. Аналіз стану організації праці і проектування індивідуальних і колективних трудових процесів керівників, фахівців і службовців (за базу береться відділ, бюро або працівники різних функціональних груп та ін.).

6. Дослідження структури трудового процесу і проектування методів праці на рівні її складових елементів (комплексів прийомів, рухів, дій і мікроелементів).

7. Дослідження трудових процесів і розроблення карт організації робочих місць під час окремих видів робіт (багатоверстатне обслуговування, на автоматичних і поточних лініях, апаратурних процесах і гнучких виробничих системах).

8. Використання в аналізі і проектуванні трудових процесів на базі системи мікроелементних нормативів часу математичних методів і обчислювальної техніки.

9. Оптимізація умов праці, режимів праці і відпочинку з побудовою їх змінних, місячних і річних графіків.

10. Обґрунтування впровадження раціональних функцій і систем обслуговування робочих місць в основному (або допоміжному) виробництві.

11. Розроблення показників (критеріїв, індексів) аналізу й оцінювання рівня організації праці на підприємствах і їх підрозділах.

12. Облік впливу ергономічних вимог, психофізіологічних і санітарно-гігієнічних чинників під час проектування індивідуальних і колективних трудових процесах.

13. Розрахунок впливу на показники і кінцеві результати роботи підприємства впровадження розробок по НОП.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальний захист виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування таких навчальних технологій, як проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкової атаки, кейс-метод, банки візуального супроводження.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 9.1.

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Змістовий модуль 1. Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих	
<i>Тема 1.</i> Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання	Міні-лекція з питання: "Який вплив робить громадська організація праці на організацію праці в конкретному трудовому колективі"; робота в малих групах; презентація результатів

1	2
<i>Тема 2.</i> Становлення й розвиток організації праці	Лекція проблемного характеру з питання "У чому полягає теорія про наукову організацію праці і можливість використання закордонного досвіду в практиці "; семінар-дискусія з питання: "Основні етапи розвитку наукової організації праці"; презентація результатів; банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці	Проблемна лекція з питання: "Які існують методи обліку очікуваної економічної ефективності від введення заходів НОП"; семінар-дискусія з питання: "Яким чином можна розрахувати термін окупності заходів, належать введенню"; робота в малих групах; презентація результатів
<i>Тема 4.</i> Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації	Проблемна лекція з питання "Які засоби аналізу застосовують при вивченні трудових процесів в умовах різних типів виробництва"; семінар-дискусія з питання: "Системи мікроелементів і їх застосування в аналізі і проектуванні трудових процесів", робота в малих групах, презентація результатів; банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Поділ і кооперування праці	Проблемна лекція з питання: "Які основні форми поділу праці на підприємстві і яке їхнє соціально-економічне значення"; робота в малих групах, презентація результатів; мозкові атаки
<i>Тема 6.</i> Організація і обслуговування робочих місць	Лекція проблемного характеру з питання: "Залежність планування і оснащення робочих місць від характеру і типа виробництва"; семінар-дискусія з питання: "Що таке обслуговування робочих місць і які шляхи його удосконалення"; робота в малих групах, презентація результатів; банки візуального супроводу
Змістовий модуль 2. Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці	
<i>Тема 7.</i> Атестація робочих місць	Проблемна лекція з питання: "Якими кількісними показниками може бути охарактеризований ступінь раціональності використаних прийомів і засобів праці"; робота в малих групах; презентація результатів
<i>Тема 8.</i> Колективні форми організації праці	Проблемна лекція з питання: "Організація праці в виробничих бригадах"; робота в малих групах; презентація результатів
<i>Тема 9.</i> Умови праці	Проблемна лекція з питання: "У чому полягають основні психофізіологічні, санітарно-гігієнічні і естетичні вимоги до умов праці на виробництві"; робота в малих групах; презентація результатів

1	2
<i>Тема 10.</i> Режими праці та відпочинку	Проблемна лекція з питання: "Основні фактори, що визначають умови праці на виробництві"; семінар-дискусія з питання: "Вплив умов праці на працездатність людини і продуктивність її праці"; робота в малих групах; презентація результатів
<i>Тема 11.</i> Організація професійної підготовки робітничих кадрів	Проблемна лекція з питання: "Які існують форми підготовки робочих кадрів для промисловості"; робота в малих групах; презентація результатів
<i>Тема 12.</i> Дисципліна і мотивація праці	Проблемна лекція з питання: "Оплата і стимулювання праці в умовах розвитку колективних форм господарювання"; робота в малих групах; презентація результатів
<i>Тема 13.</i> Організація праці окремих категорій працівників	Проблемна лекція з питання: "У чому полягають позитивні і негативні сторони підготовки робочих кадрів безпосередньо на виробництві"; робота в малих групах; кейс-методи
<i>Тема 14.</i> Управління вдосконаленням організації праці	Проблемна лекція з питання: "Раціональна організація трудових процесів"; семінар-дискусія з питання: "Основні напрямки, засоби та послідовність проведення аналізу існуючої організації праці та які кількісні показники рівня організації праці можуть бути на основі проведеного аналізу" робота в малих групах; презентація результатів

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначають не тільки методикою й технікою викладання, але і високою ефективністю навчального процесу, який полягає у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набутті навичок у вирішенні конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома основними моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід зарубіжних навчальних закладів з наданням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків із питань, які розглядаються. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається.

Під час читання лекцій студентам дають питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів.

Міні-лекції передбачають викладання навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Мозкові атаки – це метод вирішування невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити та здійснити їх селекцію.

Робота в малих групах використовується з метою активізації роботи студентів під час проведення семінарських і практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі з теми заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками й поглядами учасників щодо даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди й переконання, виробляють уміння формулювати думки та висловлювати їх, навчають оцінювати пропозиції інших людей, критично ставитися до власних поглядів.

Використання методик активізації процесу навчання наведено в табл. 9.2.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Змістовий модуль 1 Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих		
<i>Тема 1. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання</i>	<i>Завдання 1. Виконання евристичних завдань щодо визначення основних принципів організації праці</i>	Мозгові атаки; презентації

Продовження табл. 9.2

1	2	3
<i>Тема 2.</i> Становлення й розвиток організації праці	<i>Завдання 2.</i> Виконання евристичних завдань щодо визначення завдань наукової організації праці	Робота в малих групах, мозкові атаки; презентації
<i>Тема 3.</i> Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці	<i>Завдання 3.</i> Виконання практичних завдань відносно визначення показників економічної ефективності вдосконалення організації праці	Робота в малих групах, модерація; презентації
<i>Тема 4.</i> Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації	<i>Завдання 4.</i> Виконання практичних завдань на складання фактичного та нормативного балансу робочого часу	Робота в малих групах; мозкові атаки; презентації
<i>Тема 5.</i> Поділ і кооперування праці	<i>Завдання 5.</i> Рольова гра: "Кооперація та спеціалізація праці". Вирішення практичних завдань щодо обґрунтування економічної межі поділу праці на підприємстві	Рольова гра; Презентація результатів
<i>Тема 6.</i> Організація і обслуговування робочих місць	<i>Завдання 6.</i> Вирішення практичних завдань щодо аналізу варіантів планування систем і форм обслуговування робочих місць робітників різних професій	Робота в малих групах; мозкові атаки; презентації
Змістовий модуль 2		
Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці		
<i>Тема 7.</i> Атестація робочих місць	<i>Завдання 7.</i> Виконання практичних завдань щодо визначення факторів за якими проводиться атестація на конкретному робочому місці	Робота в малих групах; мозкові атаки; презентації
<i>Тема 8.</i> Колективні форми організації праці	<i>Завдання 8.</i> Рольова гра: "Як ефективно працювати в колективі". Виконання практичних завдань, що пов'язані з плануванням колективного робочого місця та вирішення практичних завдань на визначення та розподілення колективного заробітку між членами бригади	Рольова гра; робота в малих групах; мозкові атаки; презентації
<i>Тема 9.</i> Умови праці	<i>Завдання 9.</i> Модерація: "Вплив умов праці на працездатність людини і продуктивність її праці". Визначення соціально-економічної ефективності від заходів щодо поліпшення умов праці	Модерація; робота в малих групах; мозкові атаки; презентації

1	2	3
<i>Тема 10. Режими праці та відпочинку</i>	<i>Завдання 10. Виконання практичних завдань на визначення витрат робочого часу, визначення коефіцієнту використання змінного робочого часу, коефіцієнта витрат робочого часу з різних причин, формування балансу робочого часу</i>	Робота в малих групах; мозкові атаки; презентації
<i>Тема 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів</i>	<i>Завдання 11. Виконання практичних завдань щодо визначення чисельності робітничих кадрів для виконання відповідних операцій (розташування кадрів). Ознайомлення з методами підготовки робітничих кадрів</i>	Робота в малих групах
<i>Тема 12. Дисципліна і мотивація праці</i>	<i>Завдання 12. Рольова гра: "Як ефективно мотивувати персонал"</i>	Рольова гра; робота в малих групах; мозкові атаки; презентації
<i>Тема 13. Організація праці окремих категорій працівників</i>	<i>Завдання 13. Виявлення методів та способів активізації творчої діяльності працівники</i>	Робота в малих групах; мозкові атаки; презентації
<i>Тема 14. Управління вдосконаленням організації праці</i>	<i>Завдання 14. Виконання завдань щодо визначення методів оцінювання стану організації праці</i>	Робота в малих групах; мозкові атаки; презентації

Презентації – виступи перед аудиторією – використовують для надання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Рольові ігри – це форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі розв'язання певної виробничої ситуації в ролі безпосередніх учасників подій.

Модерація – це метод, який допомагає групам розглядати теми, проблеми, завдання зосереджуючись на змісті цілеспрямовано і ефективно за самостійної участі кожного у вільній колегіальній атмосфері. Модерація як спосіб проведення обговорення, швидко приводить до конкретних результатів, дає можливість усім присутнім брати участь у процесі вироблення рішень, відчуваючи при цьому свою повну відповідальність за результат.

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у виконанні домашніх завдань;
- проведення поточного (теоретичного) тестування;
- проведення практичної письмової контрольної роботи;
- експрес-опитування;
- проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з даної навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль (теоретична контрольна робота) проводиться 1 раз за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова практична контрольна робота проводиться 1 раз за семестр та включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів (домашні завдання). Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку.

Критеріями оцінювання домашнього завдання є:

здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 3 практичних завдань та одного теоретичного завдання, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет включає два стереотипних, одне діагностичне та одне тестове завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", декан факультету пропонує студенту повторно вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду.

Зразок екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Спеціальність: 051 "Економіка"

Спеціалізація: "Управління персоналом та економіка праці"

Освітній ступінь "бакалавр"

Семестр IV

Навчальна дисципліна "Організація праці"

Стереотипне завдання 1.

На підприємстві за рахунок заходів з упровадження наукової організації праці без запровадження допоміжних потужностей зростання продуктивності праці можна одержати за рахунок упровадження організаційно-технічних заходів, які дозволяють підвищення виконання норм виробітку в середньому по цеху з 108 до 115 %. Визначити проєктований відсоток зниження трудомісткості робіт (t %) у наслідок реалізації запроєктованих заходів по організації праці з розрахунком можливого зростання продуктивності праці згідно з підвищенням виконання норм виробітку.

Стереотипне завдання 2.

На основі записів поточного часу, зроблених в хронокарті, визначити величину елементів трудового процесу (с). Відрахування часу починає з нуля (с): встановлення деталі – 32, пуск верстату – 41, підведення різального інструмента – 60, оброблення деталі – 300, зупинка верстату – 312, зняття деталі – 345. Визначити час виконання кожного елементу і операції в цілому.

Діагностичне завдання 1.

За даними вивчення трудового процесу за зміну ($T_{\text{спост.}} = T_{\text{зм}}$) нормовані витрати часу на виконання виробничого завдання (підготовчо-заклучний, оперативний, на обслуговування робочого місця, відпочинок і особисті потреби) склали $T_{\text{вир.}} = 415$ хв. У наслідок аналізу трудового процесу виявлені ненормовані елементи роботи: час перерв в роботі, викликаних недоліками в організації виробництва, простої в наслідок технічних причин ($T_{\text{н.}}$) – 15 хв; порушення трудової дисципліни ($T_{\text{д}}$) – 10 хв; зайвий час (наднормативний) на відпочинок ($T_{\text{пер. зайв.}}$) – 5 хв; непродуктивна робота ($T_{\text{нр}}$) – 35 хв. Час спостережень $T_{\text{спост.}} = 480$ хв. Розрахувати відсоток можливого зростання продуктивності праці (n %)

двома способами: на базі загальних витрат і часу продуктивної праці на виконання завдання та не нормативних витрат часу.

Тестові завдання.

1. Взаємодія робітника з засобами виробництва: предметами і засобами праці є формою прояву праці:

- а) психофізіологічна;
- б) організаційно-технічна;
- в) організаційно-економічна;
- г) соціальна.

2. Організація праці – це:

а) спосіб поєднання безпосередніх виробників з метою створення сприятливих умов;

б) спосіб поєднання безпосередніх;

в) спосіб поєднання безпосередніх виробників із засобами виробництва з метою створення сприятливих умов для одержання яких-небудь кінцевих соціально-економічних результатів;

г) спосіб поєднання безпосередніх виробників із засобами виробництва з метою створення сприятливих умов для одержання високих кінцевих соціально-економічних результатів.

3. Наукова організація праці (НОП) – це:

а) система заходів з удосконалення методів і умов інтелектуальної праці;

б) система заходів по вдосконаленню методів і умов інтелектуальної праці, збереження здоров'я працівників на основі освітніх досягнень науки і техніки, що забезпечують найвищу ефективність розумової праці;

в) система заходів зі збереження здоров'я працівників на основі освітніх досягнень науки і техніки;

г) система заходів, що забезпечує найвищу ефективність розумової праці.

4. Який принцип не належить до основних принципів НОП:

- а) системність;
- б) стабільність;
- в) адаптивність;
- г) спеціалізація;
- д) комплексність?

5. Який показник показує скільки вироблено продукції з одиниці витрачених ресурсів:

- а) матеріаловіддача;
- б) продуктивність праці;
- в) фондомісткість;
- г) капіталомісткість;
- д) екологоефективність?

6. Який показник не належить до показників соціальної ефективності виробництва:

- а) рівень життя населення;
- б) рівень грамотності населення;
- в) розмір ВВП на душу населення;
- г) індекс розвитку людини;
- д) розмір НД на душу населення?

7. це – закінчена частина виробничого процесу з обробки одного або одночасно декількох предметів праці, яка виконується на одному робочому місці одним або групою робітників або без їхньої участі:

- а) трудовий прийом;
- б) трудова дія;
- в) трудова операція;
- г) трудовий рух.

8. Одничний розподіл праці має такі форми: (визначте невірну відповідь):

- а) технологічну;
- б) спеціалізовану;
- в) функціональну;
- г) професійну;
- д) кваліфікаційну.

9. Планомірне об'єднання, організація взаємодії окремих виконавців для досягнення кінцевої мети, це:

- а) кооперація праці;
- б) розподіл праці;
- в) спеціалізація праці;
- г) централізація праці;
- д) суміщення праці.

10. Залежно від технологічного процесу робочі місця поділяються на:

- а) індивідуальні та колективні;
- б) важкі та шкідливі;
- в) постійні та тимчасові;
- г) механізовані та автоматизовані;
- д) нормальні та монотонні.

Затверджено на засіданні кафедри, протокол № ____ від ____ 200 р.

Зав. кафедрою _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Кожне завдання іспиту оцінюється окремо. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент за розв'язання стереотипного завдання складає 9 балів ($2 \times 9 = 18$). Максимальну кількість балів, яку може отримати студент за розв'язання діагностичного завдання складає 12 балів. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент за розв'язання тестових завдань складає 10 балів. Таким чином, максимально можливою оцінкою за іспит є 40 балів ($18 + 12 + 10 = 40$). Мінімально можливою оцінкою за іспит є 25 балів ($6 + 9 + 10 = 25$). Якщо студент у результаті написання іспиту набрав менше 25 балів, то він не отримує позитивної оцінки з дисципліни. Критерії оцінки екзаменаційної роботи з навчальної дисципліни "Організація праці".

Стереотипні завдання.

Сумарна кількість балів за виконання стереотипних завдань – 18 балів.

Максимальна оцінка кожного з завдань – 9 балів, із них:

3 – правильний методичний підхід, знання формули для розрахунку;

2 – правильний арифметичний розрахунок показника;

2 – оформлення рішення завдання: розв'язання, одиниці вимірювання, відповідь.

2 – наявність обґрунтованих висновків про динаміку показників.

Діагностичні завдання.

Сумарна кількість балів за виконання діагностичного завдання – 12 балів, із них:

- 4 – правильний методичний підхід, знання формул для розрахунку;
 3 – правильний арифметичний розрахунок показників;
 3 – оформлення рішення завдання: хід розрахунків, одиниці вимірювання, необхідні пояснення.
 2 – наявність обґрунтованих висновків про динаміку показників.
 Тестові завдання.
 Максимальна оцінка завдання – 10 балів, тобто 1 бал за кожну правильну відповідь.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Рейтинг план навчальної дисципліни

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей		
			Форми контролю	Макс. бал			
1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 1							
Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих							
Розуміння праці, як економічної категорії. Здатність розкрити зміст праці. Здатність до визначення економічного і соціального значення праці	1	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення основних принципів організації праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення основних принципів організації праці		
Формування у студентів основних понять наукової організації праці. Здатність до визначення організації праці як системи знань і практичних методів	2	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 1. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення змісту проблем наукової організації праці за основними напрямками	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	2	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення завдань наукової організації праці		

Продовження табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
Здатність до визначення показників економічної ефективності вдосконалення організації праці. Визначення соціальної ефективності вдосконалення праці	3	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 2. Становлення й розвиток організації праці	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань відносно визначення показників економічної ефективності удосконалення організації праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань відносно визначення показників економічної ефективності удосконалення організації праці		
Здатність до визначення системи показників економічної ефективності вдосконалення організації праці та обґрунтування підвищення продуктивності праці внаслідок заходів направлених на вдосконалення організації праці	4	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 3. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення та розрахунку показників економічної ефективності удосконалення організації праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення і формування системи показників економічної ефективності удосконалення організації праці		
Вміння визначати місце трудового процесу в сукупному виробничому процесі, здатність досліджувати за допомогою визначених методів трудові процеси	5	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення тривалості виконання елементів операцій на основі хронометражних спостережень та проведення розрахунків стійкості хронометражних рядів	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення тривалості виконання елементів операцій на основі хронометражних спостережень та проведення розрахунків стійкості хронометражних рядів. Підготовка до виконання контрольної роботи		
Вміння визначати місце трудового процесу в сукупному виробничому процесі, здатність досліджувати за допомогою визначених методів трудові процеси	6	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо дослідження трудових процесів, розрахунку тривалості виконання окремих елементів операції та проектування більш досконалих трудових процесів. Виконання контрольної роботи	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
						Контрольна робота	8

Продовження табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
	6	СРС	3	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань на складання фактичного та нормативного балансу робочого часу. Підготовка до контрольної роботи		
Вміння визначати соціально-економічне значення процесів суспільного поділу і кооперування праці, здатність виділяти й обґрунтовувати раціональні форми поділу і кооперування праці	7	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 5. Поділ і кооперування праці	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних і ситуаційних завдань на розрахунок загального рівня поділу праці. Визначення коефіцієнтів зайнятості робітників, використання робітників за кваліфікацією, спеціалізації робітників. Вирішення задач щодо обґрунтування економічної межі поділу праці на підприємстві	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення коефіцієнтів зайнятості робітників, використання робітників за кваліфікацією, спеціалізації робітників. Вирішення задач щодо обґрунтування економічної межі поділу праці на підприємстві. Підготовка до виконання домашнього завдання		
Вміння характеризувати поняття робочого місця, робочої зони, вміння класифікувати робочі місця та формувати вимоги до їх організації і оснащення	8	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 6. Організація і обслуговування робочих місць	Робота на лекції	0,5
			4	Практичне заняття	Вирішення практичних і ситуаційних завдань на розміщення на робочих місцях оснащення та швидкозношуваного інструменту. Проектування тари для розміщення заготовок на робочих місцях	Активна участь у виконанні практичних завдань. Захист домашнього завдання	0,5 3
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань на визначення кількості оснащення та інструменту, які повинні бути розміщені на робочому місці. Підготовка до колоквиуму		
Здатність визначати функції, системи і форми обслуговування робочих місць відповідно до типу виробництва, що проектується або типу виробництва, що існує на підприємстві	9	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 6. Організація і обслуговування робочих місць	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних і ситуаційних завдань щодо аналізу варіантів планування систем і форм обслуговування робочих місць робітників різних професій. Виконання колоквиуму	Активна участь у виконанні практичних завдань. Колоквиум	0,5 10
		СРС	6	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу варіантів планування систем і форм обслуговування робочих місць робітників різних професій		

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 2 Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці							
Здатність до визначення поняття атестації робочого місця, порядку проведення атестації робочих місць. Розуміння призначення атестаційної комісії та визначення її ролі і завдань	10	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 7. Атестація робочих місць	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Розгляд практичних і ситуаційних завдань щодо необхідності проведення атестації робочих місць, визначення факторів за якими проводиться атестація робочих місць. Розгляд порядку формування атестаційної комісії	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення факторів за якими проводиться атестація на конкретному робочому місці. Формування атестаційної комісії та визначення її завдань		
Здатність до визначення сутності і значення колективної праці, розуміння необхідності створення виробничих бригад та здатність нормувати і планувати роботи у бригадах. Здатність визначати колективний заробіток та вміння його розподіляти	11	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 8. Колективні форми організації праці	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Розгляд практичних і ситуаційних завдань щодо визначення переваг колективної праці. Вирішення практичних завдань на визначення та розподілення колективного заробітку між членами бригади	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань, що пов'язані з плануванням колективного робочого місця та вирішення практичних завдань на визначення та розподілення колективного заробітку між членами бригади		
Здатність визначати фактори, що впливають на умови праці на виробництві. Здатність аналізувати і оцінювати умови праці на виробництві та визначати напрями їх поліпшення. Здатність підготувати карти умов праці на робочому місці на основі нормативних матеріалів та у відповідності з державним регулюванням	12	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 9. Умови праці	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних та ситуаційних завдань щодо проведення аналізу загальних характеристик умов праці. Визначення факторів, що характеризують умови праці, які впливають на продуктивність праці. Ознайомлення з картами умов праці на робочому місці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо визначення факторів, що характеризують умови праці, які впливають на продуктивність праці. Ознайомлення з картами умов праці на робочому місці. Визначення соціально-економічної ефективності від заходів щодо поліпшення умов праці. Підготовка до контрольної роботи		

Продовження табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
Здатність визначити сутність поняття "режими праці і відпочинку", їх основні типи та значення для підвищення ефективності праці; спроможність визначати методи раціоналізації режимів праці та відпочинку; вміння організувати роботу з урахуванням міри праці та тривалості робочого часу	13	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 10. Режими праці та відпочинку	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань на визначення витрат робочого часу, визначення коефіцієнту використання змінного робочого часу, коефіцієнту витрат робочого часу з різних причин, формування балансу робочого часу. Ознайомлення з кривою працездатності робітника впродовж робочої зміни. Розробка змінних графіків праці і відпочинку для різних категорій працівників. Виконання контрольної роботи	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань на визначення витрат робочого часу, визначення коефіцієнту використання змінного робочого часу, коефіцієнту витрат робочого часу з різних причин, формування балансу робочого часу	Контрольна робота	8
Здатність визначити організаційну компетентність суб'єкта організації праці, що безпосередньо впливає на стан організації праці на підприємстві та здатність формування вимог, що ставляться до фахівця; вміння застосовувати методи навчання на робочих місцях та методи позавиробничого навчання в залежності від цілей і можливостей підприємства	14	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення практичних і ситуаційних завдань щодо визначення організаційної компетентності суб'єкта організації праці, організація професійного відбору, рішення задач на визначення чисельності робітничих кадрів для виконання відповідних операцій (розташування кадрів). Ознайомлення з методами підготовки робітничих кадрів	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення чисельності робітничих кадрів для виконання відповідних операцій (розташування кадрів). Ознайомлення з методами підготовки робітничих кадрів		
Здатність до визначення сутності поняття "дисципліна праці", вміння визначити вплив дисципліни праці на ефективність виконання трудових обов'язків	15	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 12. Дисципліна і мотивація праці	Робота на лекції	0,5
				Практичне заняття	Вирішення практичних і ситуаційних завдань щодо виявлення впливу дисципліни праці на ефективність виконання трудових обов'язків; визначення потреб, мотивів та цілей мотивації праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5

Закінчення табл. 11.1

1	2		3	4		5	6
Вміння визначати основні складові мотиваційної сфери людини; здатність аналізувати методи регулювання дисципліни і мотивації праці.	15	СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо визначення мотивів та цілей мотивації праці; визначення складових мотивації праці, що впливають на результати праці в організації, ознайомлення з формами матеріального і морального стимулювання працівників. Підготовка до захисту домашнього завдання		
Здатність визначити особливості організації праці керівників, фахівців, службовців і робітників; вміння визначити основні вимоги до організації і нормування фізичної та розумової праці; здатність застосовувати способи активізації творчої діяльності працівників розумової праці	16	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 13. Організація праці окремих категорій працівників	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних та практичних завдань щодо аналізу якості організації праці окремих категорій працівників. Виявлення методів та способів активізації творчої діяльності працівників. Захист домашнього завдання	Активна участь у виконанні практичних завдань.	0,5
		СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу якості організації праці окремих категорій працівників. Виявлення методів та способів активізації творчої діяльності працівників. Підготовка до колоквиуму	Захист домашнього завдання	4
Здатність аналізувати стан організації праці; здатність побудови системи управління організацією праці; вміння планування та забезпечення виконання заходів з удосконалення організації праці на підприємстві	17	Ауд.	2	Лекція	ТЕМА 14. Управління вдосконаленням організації праці	Робота на лекції	0,5
			4	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо визначення методів і оцінки стану організації праці. Формування структури органів по управління організацією праці на підприємстві. Визначення методів оцінки стану організації праці. Виконання колоквиуму	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання завдань щодо визначення методів оцінки стану організації праці. Формування структури органів по управління організацією праці на підприємстві	Колоквиум	10
СЕСІЯ	Ауд.	2	ЕКЗАМЕН	Виконання завдань екзаменаційного білета	Підсумковий контроль	40	
		2	Передекзамен. консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю			
		СРС	10	Підготовка до екзамену			Повторення матеріалів змістових модулів
УСЬОГО годин			150	Загальна максимальна кількість балів з дисципліни			100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14		
1,5	1	1	10	1	15	1	1	1	9	1	1	5	11,5	40	100

Примітка. T1, T2 ... T14 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Захист домашнього завдання	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
1			2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1 Аналіз трудових процесів та організація й обслуговування робочих	Тема 1	1 тиждень	-	0,5	-	-	-	0,5
	Тема 2	2 тиждень	0,5	0,5	-	-	-	1,0
	Тема 2	3 тиждень	0,5	0,5	-	-	-	1,0
	Тема 3	4 тиждень	0,5	0,5	-	-	-	1,0
	Тема 4	5 тиждень	0,5	0,5	-	-	-	1,0
		6 тиждень	0,5	0,5	-	8	-	9,0

Закінчення табл. 11.3

1			2	3	4	5	6	7
	Тема 5	7 тиж- день	0,5	0,5	–	–	–	1,0
	Тема 6	8 тиж- день	0,5	0,5	3	–	–	4,0
		9 тиж- день	0,5	0,5	–	–	10	11,0
Змістовий модуль 2 Проектування трудових процесів та визначення рівня організації праці	Тема 7	10 тиж- день	0,5	0,5	–	–	–	1,0
	Тема 8	11 тиж- день	0,5	0,5	–	–	–	1,0
	Тема 9	12 тиж- день	0,5	0,5	–	–	–	1,0
	Тема 10	13 тиж- день	0,5	0,5	–	8	–	9,0
	Тема 11	14 тиж- день	0,5	0,5	–	–	–	1,0
	Тема 12	15 тиж- день	0,5	0,5	–	–	–	1,0
	Тема 13	16 тиж- день	0,5	0,5	4	–	–	5,0
	Тема 14	17 тиж- день	0,5	1,0	–	–	10	11,5
Усього			8,0	9,0	7	16	20	60,0

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Анохин П. К. Теория функциональной системы. Общие вопросы физиологических механизмов / П. К. Анохин. – Москва : Наука, 1990. – 120 с.
2. Арон Е. И. Методы исследования и проектирования организации труда на предприятии / Е. И. Арон. – Москва : Экономика, 1992. – 112 с.
3. Арон Е. И. Микроэлементное нормирование и проектирование труда / Е. И. Арон. – Киев : Техніка, 1998. – 189 с.
4. Белоконенко В. И. Организация и нормирование труда : учебно-методическое пособие-практикум / В. И. Белоконенко, А. Г. Евтушенко. – Харьков : ХИБМ, 2005. – 212 с.
5. Білоконенко В. І. Нормування праці / В. І. Білоконенко. – Харків : ХДЕУ, 2004. – 140 с.
6. Білоконенко В. І. Організація праці : навч. посіб. (питання, тести і задачі) / В. І. Білоконенко, А. М. Бондаренко. – Харків : ХИБМ, 2002. – 120 с.
7. Белоконенко В. И. Организация производства : учеб.-метод. пособ. / В. И. Белоконенко, О. В. Чигринов. – Харьков : ХИБМ, 2001. – 278 с.
8. Белов А. П. Базовая система микроэлементных нормативов времени (БСМ-1). Методические и нормативные материалы / А. П. Белов. – Москва : Экономика, 1998. – 123 с.
9. Бондаренко М. И. Производственные резервы : Реализация и эффективность : учеб.-метод. пособ. / М. И. Бондаренко, А. Г. Евтушенко. – Харьков : ХИБМ, 2003 – 212 с.
10. Виноградов М. И. Физиология трудовых процессов / М. И. Виноградов. – Москва : Медицина, 2006. – 195 с.
11. Виноградський М. Д. Організація праці менеджера : навч. посіб. для студ. вузів / М. Д. Виноградський, А. М. Виноградська, О. М. Шканова. – Київ : Кондор, 2002. – 518 с.
12. Гаев А. К. Как надо работать / А. К. Гаев. – Москва : Экономика, 1995. – 440 с.
13. Гальцов А. Д. Нормирование и основы научной организации труда / А. Д. Гальцов. – Москва : Машиностроение, 1993. – 348 с.

14. Генкин Б. М. Нормы труда и эффективность производства / Б. М. Генкин. – Москва : Экономика, 1997. – 140 с.
15. Генкин Б. М. Нормирование труда по обслуживанию производства / Б. М. Генкин. – Ленинград : ЛИЭИ, 2001. – 158 с.
16. Генкин Б. М. Оптимизация норм труда / Б. М. Генкин. – Москва : Экономика, 1992. – 200 с.

12.2. Додаткова

17. Егоршин А. П. Управление персоналом / А. П. Егоршин. – Нижний Новгород : НИМБ, 1999. – 438 с.
18. Жуков Л. И. Экономика бригадного труда / Л. И. Жуков. – Москва : Высшая школа, 1998. – 192 с.
19. Заможская Э. А. Изучение процесса труда для анализа динамики утомляемости (на примере пяти профессий) / Э. А. Заможская. – Москва : Техника, 2001. – 267 с.
20. Зодина З. М. Физиологические основы рациональной организации труда на конвейере / З. М. Зодина. – Москва : Медицина, 1997. – 245 с.
21. Зинченко Г. И. Бригадный подряд / Г. И. Зинченко. – Москва : Мысль, 1997. – 280 с.
22. Зимин В. О. Задачник по научной организации труда в машиностроении / В. О. Зимин. – Москва : Машиностроение, 1994. – 356 с.
23. Иньшин А. А. Бригадная форма труда в промышленности / А. А. Иньшин. – Москва : Экономика, 1998. – 252 с.
24. Економіка праці й соціально-трудо́ві відносини / Є. П. Кожанова, О. О. Титар, В. І. Білоконенко. – Харків : ХНЕУ, 2004. – 283 с.
25. Керженцев П. М. Принципы организации. Избранные произведения / П. М. Керженцев. – Москва : Экономика, 1998. – 212 с.
26. Кибанова А. Я. Управление персоналом организации / А. Я. Кибанов. – Москва : ИНФРА-М, 1999. – 638 с.
27. Ковот И. А. Методика нормирования труда при многостаночном (многоагрегатном) обслуживании / И. А. Ковот. – Москва : Информ-электро, 1994. – 219 с.
28. Методические основы нормирования труда рабочих в народном хозяйстве / Ю. В. Гонта, Г. Д. Василюк. – Москва : Экономика, 1997. – 224 с.

29. Многостаночное обслуживание в машиностроении / М. И. Лещенко, Г. Э. Таурит. – Киев : Техника, 2000. – 190 с.
30. Напряженность норм труда / А. А. Пригарин, В. М. Рыс, Е. М. Шерман, К. Х. Кузнецова. – Москва : Экономика, 1995. – 175 с.
31. Научная организация и нормирование труда : учебник для инженерно-экономических вузов и факультетов / А. П. Степанов, И. М. Разумов, С. В. Смирнов и др. – Москва : Машиностроение, 1994. – 464 с.
32. Научная организация труда в управлении производственным коллективом. Общеотраслевые научно-методические рекомендации / Е. М. Шерман, К. Х. Кузнецова. – Москва : Экономика, 1990. – 288 с.
33. Научная организация труда инженера / под ред. В. М. Данюка. – Киев, 2000. – 214 с.
34. Нормативные материалы по нормированию труда // Госкомстат. – Москва : Наука, 1997. – 152 с.
35. Нормирование труда в условиях интенсификации производства / Э. И. Андрющенко, В. Н. Филипповский, В. А. Плосков, А. М. Уманский. – Киев : Техника, 1998. – 212 с.
36. Нормирование труда специалистов НИИ и КБ // ВНИЦЕНТР. – Москва : Экономика, 1998. – 144 с.
37. Нормирование труда : учебник для экономических специальностей вузов / под ред. В. М. Абрамова, В. М. Данюка. – Киев : ИСИО, 1999. – 204 с.
38. Нормування праці : підручник для економічних спеціальностей / за ред. Абрамова В. М., Данюка В. М. – Київ : ИСИО, 1995. – 208 с.
39. Нормування праці : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В. А. Плосков, А. М. Уманский. – Київ : КНЕУ, 2000. – 96 с.
40. Научная организация труда и управления. Сборник трудов / под ред. академика А. Н. Щербаня. – Москва : Экономика, 1995. – 440 с.
41. Общемашиностроительные типовые нормы времени на обслуживание технологического оборудования слесарями-ремонтниками, электромонтерами по обслуживанию электрооборудования, смазчиками шорниками. / А. А. Пригарин, В. М. Рыс. – Москва : ЦБНТ при НИИтруда, 1997. – 150 с.
42. Общемашиностроительные типовые нормы, нормативы численности и нормативы времени обслуживания для вспомогательных рабочих цехов основного и вспомогательного производства / А. А. Пригарин, В. М. Рыс. – Москва : ЦБНТ при НИИтруда, 1992. – 169 с.

43. Оленич Е. І. Нормування праці / Е. І. Оленич, В. І. Чернов. – Київ : КНЕУ, 2000. – 152 с.

44. Основы научной организации труда : учебник для студентов экономических вузов и факультетов / под ред. Ю. Н. Дубровского. – Москва : Экономика, 2001. – 269 с.

45. Определение численности служащих производственных объединений (комбинатов) и предприятий / И. М. Разумова, С. В. Смирнова. – Москва : НИИтруда, 2000. – 304 с.

46. Организация нормирования и материальное стимулирование труда в машиностроении : учеб. пособ. для машиностроительных специальностей вузов / Л. А. Глаголева, С. Г. Пуртов, С. В. Смирнов и др. – Москва : Высшая школа, 1998. – 288 с.

47. Пакуса А. А. Аттестация рабочих мест на промышленном предприятии / А. А. Пакуса, И. В. Франчук. – Киев : Техника, 2010. – 274 с.

48. Положение об аттестации, рационализации, учете и планировании рабочих мест в машиностроении / О. О. Долт, М. В. Форов. – Москва : Экономика, 2008. – 230 с.

49. Производственные бригады в новых условиях хозяйствования / С. А. Кулиш, А. А. Афанасьев, В. И. Белоконенко и др. – Киев : Техника, 2004. – 196 с.

50. Рекомендации по совершенствованию организации заработной платы и премирования работников производственных отраслей народного хозяйства // НИИтруда. – Москва : Экономика. 1997. – 123 с.

51. Семенов С. М. Реформа заработной платы : факты, проблемы, комментарии / С. М. Семенов, Ю. П. Штыренко. – Москва : Наука, 1999. – 189 с.

52. Справочник бригадира машиностроительного предприятия // Институт труда. – Киев : Техника, 1999. – 167 с.

12.3. Інформаційні ресурси

53. Нормативные акты Украины. – Режим доступа : www.nau.kiev.ua.

54. Украинское право. – Режим доступа : www.ukrpravo.com.

55. Журнал "Менеджмент в России и за рубежом". – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/press/management>.

56. Методологія: управління персоналом. – Режим доступа : <http://management.com.ua/hrm>.

12.4. Методичне забезпечення

57. Білоконенко В. І. Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт з навчальної дисципліни "Організація праці" для студентів напряму підготовки "Управління персоналом та економіка праці" заочної форми навчання [Електронний ресурс] / В. І. Білоконенко. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754>.

58. Білоконенко В. І. Методичні рекомендації до виконання курсового проекту навчальної дисципліни "Організація праці" для студентів напряму підготовки "Управління персоналом та економіка праці" усіх форм навчання [Електронний ресурс] / В. І. Білоконенко. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Організація праці" за Національною рамкою кваліфікацій України

65

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання					
Визначати способи формалізації й реалізації сутності і змісту організації праці на підприємстві	Сутність мети і завдань організації праці, а також визначення основних напрямів наукової організації праці	Знання основних задач організації праці, форм їх вираження та умов забезпечення їх реалізації	Ідентифікувати ключові проблеми організації праці на підприємстві	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розроблення та реалізації господарських рішень спрямованих на вдосконалення організації праці на підприємстві	Відповідальність за точну ідентифікацію ключових проблем, що пов'язані з організацією праці на підприємстві; розробку та реалізацію господарських рішень
Тема 2. Становлення й розвиток організації праці					
Визначати основні етапи становлення і розвитку наукової організації праці; зміст проблем за основними напрямками	Основні системи знань і практичних методів організації праці. Характер та умови прийняття заходів направлених на вдосконалення організації праці	Знання характеру і специфіки праці фахівців з організації праці, а також технології прийняття господарських рішень щодо розвитку НОП	Проводити аналіз стану організації праці і формувати пропозиції щодо розвитку системної (наукової організації праці). Формувати пріоритети цілей та критеріїв прийняття рішення щодо напрямів організації праці на підприємстві	Презентувати результати визначення найбільш значущих досліджень стану організації праці	Відповідальність за точність і коректність прийнятих висновків та здатність встановлювати строки реалізації запропонованих заходів

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці					
Здійснювати обґрунтований вибір системи показників економічної ефективності вдосконалення праці та визначати методи їх розвитку	Характеристика формалізованих та неформалізованих показників економічної та соціальної ефективності вдосконалення методів праці	Знання методичних основ розроблення та прийняття рішень щодо вдосконалення організації праці і визначення їх економічної і соціальної ефективності	Здійснювати вибір методичного інструментарю для вирішення конкретної економічної проблеми організації праці. Розробляти економіко-математичні моделі для розв'язання конкретної економічної проблеми	Презентувати результати побудови економіко-математичних моделей направлених на вдосконалення організації праці суб'єкта господарювання	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за коректність і адекватність розроблених і запропонованих заходів
Тема 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації					
Визначати місце трудового процесу в сукупному виробничому процесі. Проводити дослідження трудового процесу різними методами та визначати структуру трудового процесу	Обґрунтування обраного методу дослідження трудового процесу. Проведення аналізу і проектування удосконаленого трудового процесу	Знання методів дослідження трудових процесів та етапів проведення аналізу і проектування трудових процесів	Здійснювати обґрунтування вибору методу дослідження трудового процесу з використанням економіко-математичних методів	Ефективно формувати комунікаційну взаємодію структурних підрозділів з метою удосконалення трудових процесів	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за впровадження і точність запроєктованих результатів
Тема 5. Поділ і кооперування праці					
Визначати соціально-економічне значення процесів поділу і кооперування праці, їх зв'язок і взаємодію	Визначення форм поділу і кооперування праці	Знання основних етапів запровадження раціонального поділу і кооперування праці	Будувати прогностичні напрями і моделі діяльності в різних умовах поділу і кооперування праці на підприємствах	Презентувати результати побудованих прогностичних моделей поділу і кооперування праці в межах підприємства	Самостійно приймати управлінські рішення щодо визначення форми поділу і кооперування праці

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Організація і обслуговування робочих місць					
Здатність визначати функції, системи і форми обслуговування робочих місць відповідно до типу виробництва, що проектується або типу виробництва, що існує на підприємстві	Організації робочого міста у відповідності з типом виробництва; визначення систем і форм обслуговування робочих місць	Знання формалізованих підходів до аналізу і організації робочих місць	Аналізувати та проектувати форми організації і обслуговування робочих місць	Презентувати результати аналізу та проектування трудових процесів на робочому місці. Здатність до групової взаємодії в процесі проектування нових форм організації праці на робочому місці	Приймати рішення щодо вибору раціональних форм організації і обслуговування робочих місць та відповідати за точність і коректність результатів
Тема 7. Атестація робочих місць					
Здатність до визначення поняття атестації робочого місця, порядку проведення атестації робочих місць. Розуміння призначення атестаційної комісії та визначення її ролі і завдань	Визначення сутності та значення проведення атестації робочих місць, визначення значущості показників та критеріїв за якими проводиться атестація робочих	Знання методичних основ проведення атестації робочих місць	Обґрунтовувати необхідність проведення атестації робочих місць з використанням відповідних критеріїв	Презентувати результати побудови проведеної атестації робочих місць за відповідними показниками	Приймати ефективні управлінські рішення щодо формування заходів по удосконаленню організації робочих місць
Тема 8. Колективні форми організації праці					
Здатність до визначення сутності і значення колективної праці, розуміння необхідності створення виробничих бригад, та здатність нормувати і планувати роботи у бригадах. Здатність визначати колективний заробіток та вміння його розподіляти	Визначення понять "колективні форми організації праці", "бригада" та "творчий трудовий колектив". Види бригад. Організації праці в бригадах	Знання основних переваг колективної форми організації праці порівняно з індивідуальною. Планування роботи в бригадах	Організовувати працю в бригадах, визначати чисельність і професійний склад бригади, керівництво бригадою	Презентувати результати організації праці в колективах	Приймати рішення щодо організації колективних форм праці на підприємстві. Відповідальність за точність і коректність результатів

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Умови праці					
Здатність визначати фактори, що впливають на умови праці на виробництві. Здатність аналізувати і оцінювати умови праці на виробництві та визначати напрями їх поліпшення. Здатність підготовлювати карти умов праці на робочому місці на основі нормативних матеріалів та у відповідності з Державним регулюванням	Поняття "умови праці". Показники умов праці та їх класифікація на підприємстві	Знання методики проведення досліджень умов праці на робочих місцях на підприємстві і визначення робочих місць з небезпечними умовами праці	Визначати фактори які впливають на умови праці на робочих місцях і на підприємстві	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо впровадження заходів які направлені на поліпшення умов праці на робочих місцях	Приймати рішення які виключають використання персоналу в небезпечних умовах праці та впроваджувати заходи які знижують ризик праці в небезпечних умовах праці. Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення
Тема 10. Режими праці та відпочинку					
Здатність визначати сутність поняття "режими праці і відпочинку", їх основні типи та значення для підвищення ефективності праці; спроможність визначати методи раціоналізації режимів праці та відпочинку; вміння організувати роботу з урахуванням міри праці та тривалості робочого часу	Формування раціональних режимів праці та відпочинку. Сутність та значення використання раціональних режимів праці та відпочинку	Знання методичних основ розрахунку оптимальних режимів праці і відпочинку з побудовою типової кривої працездатності	Обґрунтовувати вибір заходів щодо раціоналізації режимів праці	Ефективно формувати комунікаційну вибору раціональних режимів праці і відпочинку з урахуванням міри праці та тривалості робочого часу	Приймати рішення щодо вибору раціонального режиму праці і відпочинку у відповідності з чинним законодавством. Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення

1	2	3	4	5	6
Тема 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів					
Здатність визначати організаційну компетентність суб'єкта організації праці, що безпосередньо впливає на стан організації праці на підприємстві та здатність формування вимог, що ставляться до фахівця	Мінімальний досвід організації професійної підготовки виробничих кадрів і визначення професійної компетентності фахівців	Знання методів організації професійної підготовки виробничих кадрів які безпосередньо впливають на стан організації праці на підприємстві	Вміння застосовувати методи навчання на робочих місцях та методи позазавробничого навчання в залежності від цілей і можливостей підприємства	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки форм підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робочих кадрів і спеціалістів	Приймати ефективні управлінські рішення щодо визначення необхідності підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації робочих кадрів і спеціалістів та нести відповідальність за прийняті рішення
Тема 12. Дисципліна і мотивація праці					
Здатність до визначення сутності поняття "дисципліна праці", вміння визначати вплив дисципліни праці на ефективність виконання трудових обов'язків; вміння визначати основні складові мотиваційної сфери людини; здатність аналізувати методи регулювання дисципліни і мотивації праці	Мінімальний досвід визначення впливу дисципліни праці на ефективність виконання трудових обов'язків та досвід регулювання дисципліни і мотивації праці	Знання особливостей формування правил внутрішнього трудового розпорядку і відповідальності за дотримання виробничої дисципліни на підприємстві	Здійснювати оцінку ефективності дисципліни і мотивації праці на підприємстві. Визначати ступінь впливу мотивації праці на виробничу дисципліну.	Презентувати результати перспективних напрямів мотивації праці для підвищення виробничої дисципліни	Управління комплексними діями щодо дисципліни і мотивації праці на підприємстві

1	2	3	4	5	6
Тема 13. Організація праці окремих категорій працівників					
Здатність визначати особливості організації праці керівників, фахівців, службовців і робітників; вміння визначати основні вимоги до організації і нормування фізичної та розумової праці; здатність застосовувати способи активізації творчої діяльності працівників розумової праці	Експертної оцінки особливостей організації праці керівників, спеціалістів, службовців і робітників	Розуміння якісного нормування фізичної та розумової праці, а також способів активізації трудової діяльності окремих категорій персоналу	Визначати чинники впливу на якісну організацію праці окремих категорій персоналу	Презентувати результати якісної оцінки ступеня організації праці окремих категорій працівників	Відповідальність за точність і коректність результатів оцінки організації праці окремих категорій працівників
Тема 14. Управління вдосконаленням організації праці					
Здатність аналізувати стан організації праці; здатність побудови системи управління організацією праці; вміння просування та забезпечення виконання заходів з удосконалення організації праці на підприємстві	Формування заходів щодо вдосконалення управління організацією праці на підприємстві	Знання оцінки стану організації праці на підприємстві та методів щодо удосконалення управління організацією праці	Визначати критичні напрями що не задовольняють сучасним вимогам щодо організації праці на підприємстві та вміння формувати структуру управління організацією праці	Презентувати результати які пов'язані з впровадженням організаційних нововведень	Відповідальність за точність і коректність результатів які отримані від впровадження заходів направлених на вдосконалення системи організації праці на підприємстві

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	9
4. Структура навчальної дисципліни.....	15
5. Теми та плани семінарських занять.....	17
6. Теми практичних занять	18
6.1. Приклади типових практичних завдань за окремими темами .	21
7. Самостійна робота студентів	25
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	30
7.2. Курсовий проект	35
8. Індивідуально-консультативна робота	38
9. Методи навчання	38
10. Методи контролю	44
11. Розподіл балів, які отримують студенти	52
12. Рекомендована література.....	60
12.1. Основна	60
12.2. Додаткова	61
12.3. Інформаційні ресурси.....	63
12.4. Методичне забезпечення	64
Додатки.....	65

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка"
першого (бакалаврського рівня)**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Іванісов Олег Вікторович**
Доровської Олексій Федорович

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2017 р. Поз. № 142 ЕВ. Обсяг 72 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*